

درس: ششم فارسی
موضوع: راه نیک، نختی

پایه: ششم
تهیه کننده: زهرا چهارراهی

دیرستان: ۱۵ خرداد

استان: تهران

منطقه: ۴ تهران

سبک زندگی

۳ جمله

در حق

سحر و جادو

داستان، قصه

خورشید

نیکی به جای یاران فرصت شمار / یارا /

ده روزه مهر گردون، افسانه است و افنون /

منادا، شبه جمله

متمم

مفعول

مسند

روزگار
گروه نهادی

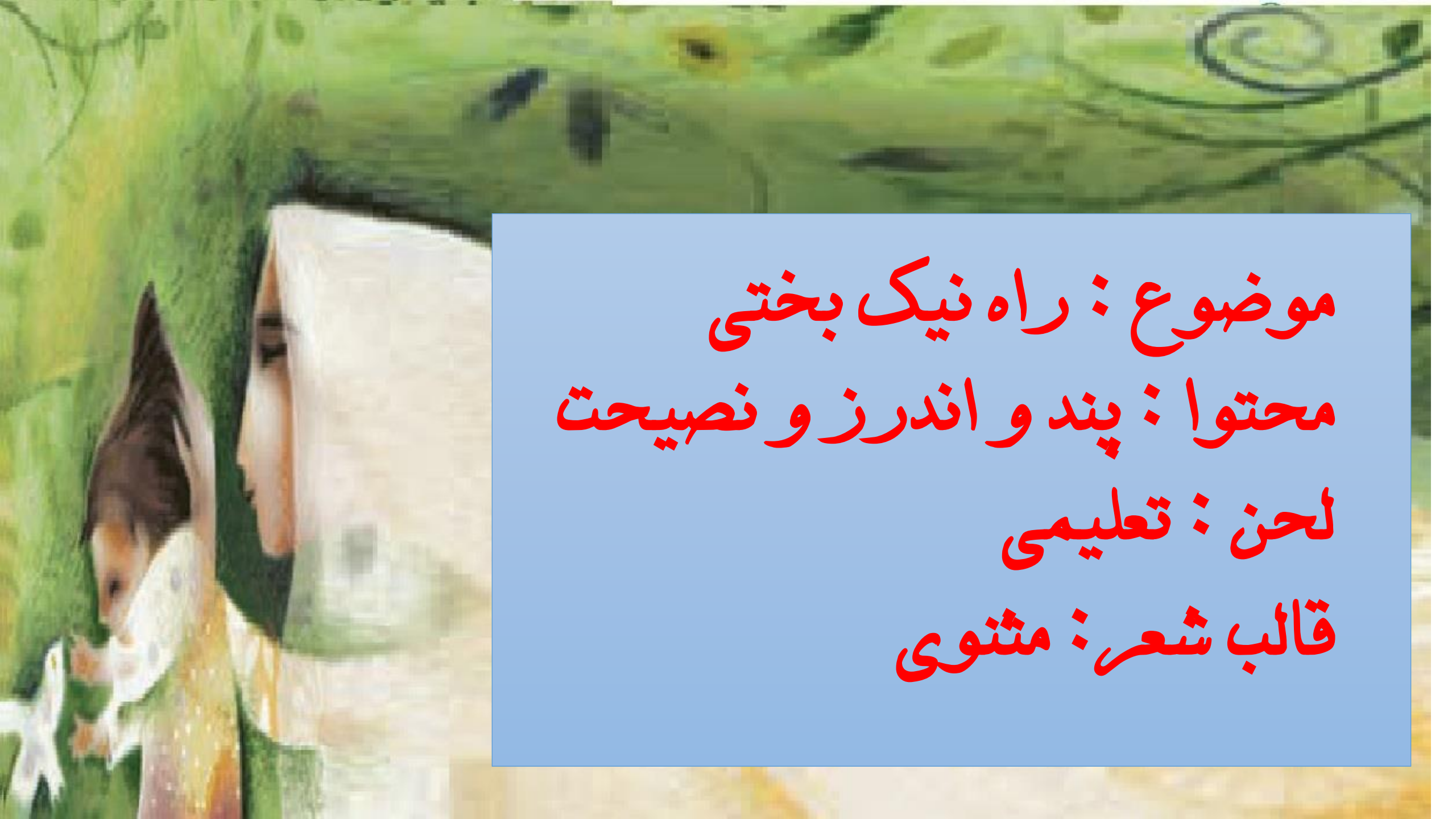
معنی بیت: چند روز کوتاه زندگی مانند داستان و قصه است یا به سحر و جادو می ماند پس ای دوست! با این عمر کوتاه، نیکی کردن در حق دوستان را غنیمت بدان.

نکته های ادبی: ۱- ده روز مهر گردون کنایه از کوتاه بودن عمر ۲- تشبیه (مشبه: ده روز مهر گردون / مشبه به: افسانه و افسون ۳- تکرار یار ۴- واج آرای حرف (ر)

حافظ

حافظ

خواجه شمس الدین محمد، حافظ شیرازی معروف به **لسان الغیب**
، **بزرگترین غزل سرای** تاریخ ادبیات ایران است. وی در اوایل
قرن **هشتم** در شیراز متولد شد.
چون قرآن را از برداشت **((حافظ))** تخلص نمود.

موضوع : راه نیک بختی
محتوا : پند و اندرز و نصیحت
لحن : تعلیمی
قالب شعر : مثنوی

لحن : تعلیمی

محتوا : پند و اندرز و نصیحت

یکی از مهارت‌های اصلی زبان، «خواندن» است. خواندن چند گام دارد:

دوباره خوانی

■ شناخت نشانه‌ها و کلمات

■ بازخوانی یا تلفظ واژه

■ مطابقت دادن شکل کلمه با تلفظ آن

■ خوانش درست متن

■ توجه به حسّ و حال متن و رعایت آن

■ تشخیص معنا و درک پیام متن

مراحل خواندن →

بنابراین، خواندن مؤثر، آن است که پس از طی این مراحل، ما را به درک و دریافت

درستی از نوشته برساند.

محتوا

هر متن به تناسب درون مایه خود، ویژگی و خصوصیتی دارد که آن را از متن‌های دیگر، جدا می‌سازد.

متن حماسی با حالت پهلوانی و پیکارگرانه خوانده می‌شود و متنی که ستایش و نیایش پروردگار را بازگو می‌کند، با حالت فروتنی و خاکساری خوانده می‌شود.

شعر «راه نیک بختی» را که محتوای اندرزی دارد، با آهنگ و لحن نصیحت و حالت پندگویانه می‌خوانیم؛ به گونه‌ای که شنونده حس کند خود، مخاطب آن اندرز است.

این شعر را بخوانید و به لحن و آهنگ خواندن، توجه کنید. **پند و نصیحت**

راه نیک بختی

۱ زمین گفته، سعادت تو جویم
 می باش به عمر خود سرخیز
 با مادر خویش، مهربان باش
 با چشم ادب نگر پدر را
 ۵ چون این دو شوند از تو خرند
 چون یا ادب و تمیز باشی
 می کوش که هرچه کوید استاد
 ز نهار گوی سخن به جز راست
 هر شب که روی به جامه خواب
 ۱۰ کان روز به علم تو چه افزود
 روزی که در آن نگرده ای کار

قالب شعر : مثنوی

قافیه

پس یاد کبیر هر چه کویم
 وز خواب سحرگهان پهره میز
 آماده خدمت به جان باش
 از گفته او پسچ سر را
 ۵ خرند شود ز تو خداوند
 پیش حمد کس، عزیز باشی
گیری حمد را به چابکی یاد
 هر چند تو را در آن، ضرر یاست
 کن نیک تائل اندر این باب
 وز کرده خود چه برده ای سود
 آن روز ز عمر خویش شمار

ردیف

ردیف

ردیف

راه نیک بختی

پس یاد بگیر / هر چه گویم / مزارع اخباری
مفعول / م: نهاد
۳ جمله

مخفف از این گفته، سعادت تو جویم / م: نهاد
زین متمم / خوشبختی
مفعول

نکته های ادبی : ۱: جناس: گویم و جویم

معنی بیت : از این سخنانی که به تو می گویم به دنبال خوشبختی تو هستم پس هر آنچه را که می گویم یاد بگیر.

راه نیک بختی

فعل اسنادی متمم مسند **وا از** هنگام سحر فعل امر
تو: نهاد می باش به عمر خود سحر خیز / تو: نهاد وز خواب سحر گهان پر همیز / **۲ جمله**
سحر + خیز = مرکب متمم ترکیب اضافی

معنی بیت: در طول عمر خود سحر خیز باش و از خواب صبحگاهی دوری کن

نکته های ادبی: ۱: مراعات نظیر (خواب، سحر خیز، سحر گهان)

نکته: سحر گهان (تشکیل شده است از سحر + گه + ان (پسوند زمان است))

راه نیک بختی

متعم مسند فعل اسنادی
تو: نهاد با مادر خویش، مهربان باش /
مسند
تو: نهاد آماده خدمش به جان باش / ۲ جمله

معنی بیت: با مادر خود مهربان باش و با جان و دل، آماده ی خدمت به او باش .

نکته های ادبی: ۱: واج آرایبی (ش) ۲: آماده ی خدمتش به جان باش کنایه از با دل و جان به او خدمت کن .

راه نیک بختی

تو: نهاد با چشم ادب ^{متمم نگاه کن} نکر ^{متمم به} پدر را / تو: نهاد از گفته ^{متمم} او ^{مفعول} مپیچ سر را / ۲ جمله ترکیب اضافی

معنی بیت: با نهایت ادب و فروتنی و احترام به پدرت نگاه کن و از سخنان و دستور های او اطاعت کن.

نکته های ادبی: ۱: تشخیص (چشم ادب) ۲: مپیچ سر را کنایه از نافرمانی نکن
۳: واج آرایبی در حرف (ر)

راه نیک بختی

۵

پدر و مادر / متمم / خرسند / مسنند
چون این دو شوند از تو خرسند / مسنند
نهاد / متمم / نهاد
۲ جمله

معنی بیت : وقتی پدر و مادر از تو راضی و خشنود باشند خداوند نیز از تو راضی و خشنود می شود.

نکته های ادبی : ۱: تکرار (تو و خرسند) ۲: جناس (بین دو و تو)
۳: تلمیح به (رضی الله فی رضی الوالدین) و (وبالوالدین احسانا)

راه نیک بختی

معنی بیت: اگر با ادب و تمیز باشی نزد همه کس عزیز و قابل احترام هستی.

راه نیک بختی

با سرعت، سریع

گیزی همه را به چابکی یاد / ۳ جمله
مفعول
ی: نهاد

تلاش کن مفعول نهاد
تو: نهاد می کوش / که هر چه کوید استاد /

معنی بیت: تلاش کن هر سخنی را که استادت یاد می دهد همه را با زیرکی و با سرعت یاد بگیری.

راه نیک بختی

وجود دارد، فعل غیر اسنادی

هر چند تو را در آن، ضرر باش / ۳ جمله
برای تو
نهاد
متمم

آگاه باش / مفعول
زهار / مکو سخن به جز راست / متمم
اصوات، شبه جمله
حرف اضافه

معنی بیت : آگاه باش که سخنی به جز سخن راست نگویی حتی اگر در آن
ضررهایی برای تو وجود داشته باشد.

نکته های ادبی : ۱ : تلمیح به حدیث (و قولوا الحق و لو علی انفسکم : حق را
بگویید حتی اگر به ضرر شما باشد)

راه نیک بختی

منظور رختخواب

هر شب که روی به جامه خواب /

مفعول حرف اضافه

کن نیک تأمل اندر این باب / ۲ جمله
در این مورد
فکر کردن
در این مورد

معنی بیت : هر شب که به رختخواب می روی در این زمینه خوب فکر کن .

نکته : این بیت با بیت بعدی موقوف المعانی هستند یعنی باید با بیت بعدی با هم خوانده شود و معنای هر دو بیت با هم کامل می شود .

راه نیک بختی

مخفف که آن **متعم** / **کان** روز به **علم** تو چه افزود / **مخفف و از** **وز** کرده خود چه برده ای سود / **۲ جمله**
متعم

۱۰

معنی بیت: که در آن روز چقدر به علم تو اضافه شده و از عملکرد و کار خودت چه سود و بهره ای برده ای

راه نیک بختی

مفعول

روزی که در آن نکرده‌ای کار /

متمم

آن روز ز عمر خویش / مشار / ۲ جمله

معنی بیت: روزی که در آن کار مفیدی را انجام نداده‌ای جزء روزهای تلف شده‌ی عمرت بدان، و روزهای عمر خودت به حساب نیاور.

نکته‌های ادبی: ۱: تکرار روز ۲: واج آرایی حروف (ر-ز)

ایرج میرزا

ایرج میرزا

وی از نوادگان فتحعلی شاه قاجار بود . تحصیلاتش در مدرسه دارالفنون
تبریز صورت گرفت .

ابتدا شاعر دربار قاجاریه بود اما به زودی از شاعری دربار کناره گرفت .
شعر ایرج میرزا ساده و روان و مشتمل بر کلمات و تعبیرات عامیانه است
و مسائل مختلف اجتماعی را با زبانی ساده و شوخی های نیشدار بیان می کند .

خودارزیابی

۱ شاعر برای سعادت و خوشبختی چه کارهایی را پیشنهاد می کند؟

۱- سحر خیز بودن ۲- مهربانی با والدین ۳- با ادب و تمیز بودن ۴- راستگویی ۵- علم آموزی

۲ عبارت «جز راست نباید گفت؛ هر راست نشاید گفت»، با کدام قسمت شعر تناسب دارد؟

ز نهار مگو سخن به جز راست هر چند تو را در آن، ضرر رهاست (بیت هشتم)

۳ برای پُربار کردن روزهای زندگی چه باید کرد؟

سعی کنیم هر روز مطلب جدید و مفیدی را یاد بگیریم و ...

۴

شعری که خواندیم، سرشار از موعظه و پند و اندرز است. شاعران و نویسندگان همه ملت‌ها، سروده‌ها و نوشته‌هایی دارند که در آنها، راه بهتر زیستن و خوشبختی و سعادت را نشان می‌دهند. به این نوع سروده‌ها و نوشته‌ها ادبیات اندرزی یا تعلیمی می‌گویند. «بوستان» و «گلستان» سعدی، «مثنوی معنوی» مولوی و «کلّیله و دمنه» از بهترین نمونه‌های ادبیات تعلیمی ایران به شمار می‌آیند.

فعالیت‌های نوشتاری

- ۱ در متن درس، شکل نوشتاری کدام واژه‌ها با شکل گفتاری آنها متفاوت است؟ آنها را بنویسید.
خواب - خواندن - خوانش - خوانده - خود - بخوانید - خویش -
- ۲ بیت‌های درس را که ردیف دارند، بنویسید و زیر قافیۀ آنها خط بکشید.
بیت‌های ۳، ۴، ۶ ردیف دارند
- ۳ در مصراع زیر، متمم و مفعول را مشخص کنید.
متمم مفعول
«زین گفته، سعادت تو جویم»
- ۴ بیت زیر که سروده نظامی است، با کدام قسمت درس ارتباط معنایی دارد؟
غافل منشین نه وقت بازی است
می کوش که هر چه گوید استاد
وقت هنر است و سرفرازی است
گیری همه را به چابکی یاد (بیت هفتم)

شاد و تندرست باشید

همراهی